

^ Dit is een van de weinige foto's die het archief omvat.
De Gentse binnenstad was tot 1944 voor Leo Poppe
een veilige thuishaven, s.d. [ADV N, AC741]

ERFGOED

SOPHIE GYSELINCK

LEO POPPE

EEN VLAMING OP WEG NAAR ARGENTINIË

Op 12 januari 1949 typte Leo Poppe vanuit Buenos Aires een klein briefje aan zijn schoonbroer Dries Lacquet.¹ *"Ziehier dus tenminste een levensteken van me. We hebben een maand op het eiland van Gran Canaria zitten wachten zoals Robinson. Op Kerstnacht kwam er een oplossing en thans zijn we hier aangekomen. (...) De wereld wordt veel te serieus. Geen enkele escale, geen de minste ceremonie bij het overschrijden van de evenaar! Zelfs geen fluitsignaalje! Het eten was natuurlijk goed en overvloedig. De slaapzaal stikheet en de waszaal verre van proper. Doch laten we tevreden zijn dat we niet verplicht waren met een zeilboot mee te gaan zoals we eerst van plan waren; 't is toch nen groten plas hoor! (...)".*² Na meer dan drie jaar onderduiken en vluchten voor het Belgische gerecht, stak Leo Poppe in december 1948 de Atlantische Oceaan over. In Argentinië ging hij op zoek naar een nieuwe drijfveer, een nieuw leven, een nieuwe start.

Het naoorlogse verhaal van Leo Poppe is één van de beter gedocumenteerde geschiedenissen over gevluchte Vlamingen na de Tweede Wereldoorlog. Het relaas over de drie jaar na de oorlog leest als een trein. Als we de memoires en dagboekfragmenten mogen geloven, ontbrak het hem niet aan lef en moed. Door een samenloop van 'gunstige' omstandigheden kon hij ontsnappen aan de Belgische justitie.

GENT

Leo Poppe (1911-1997) was een Gentenaar. Geboren in de Gentse havenbuurt, de Muide, liet hij zich als kind reeds vroeg beïnvloeden door de Vlaamsgezinde gedachten van zijn broeder-leraar Karel, een oud-aalmoezenier uit de Eerste

---

1 Dries Lacquet (°1923) was in de jaren 1930 actief in het Jong-Dinaso. Tijdens de Tweede Wereldoorlog trad hij in de Waffen SS en kreeg hij de taak van oorlogsverslaggever. Na de oorlog werd hij opgepakt en geïnterneerd. Na zijn vrijlating verliet hij het Europese continent en settelde zich in Zuid-Afrika. Beide zwagers correspondeerden intens met elkaar. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee werelden. Belgische collaborateurs en de diaspora na de Tweede Wereldoorlog*, Leuven, 2009, p. 197.

2 ADVN, BE ADVN AC741, archief Leo Poppe, D17781(1/2): Brief van Leo Poppe aan Dries Lacquet, 12 januari 1949.

Wereldoorlog. Hier werd de voedingsbodem gelegd voor Poppes toekomstig rechts-radicaal gedachtegoed. In zijn tienerjaren werd hij bevriend met de tien jaar oudere Jef François.³ François introduceerde Poppe in de ideologie van het nationaal-solidarisme en liet hem kennismaken met de activiteiten van zijn Vlaams-nationale militantengroepje. Tevens bracht François Poppe in contact met het oeuvre van de dichter-schrijver Wies Moens⁴, die hij gaandeweg ging verafgoden. Omdat het schrijven Poppe duidelijk in het bloed zat, begon hij reeds op jonge leeftijd zijn gedachten en ideeën te verwoorden. Naast een eigen wijkblad *De Toorts*, verzorgde Poppe geestdriftig bijdragen in allerlei periodiekjes met Vlaams-nationale inslag. Zo was hij medewerker aan *De Voorpost*, het blad van de Groot-Nederlanders Boudewijn Maes en Roza De Guchtenaere⁵ en werkte hij korte tijd mee aan de *De Vlag*, het orgaan van Wies Moens. Een nog grotere persoonlijkheid waarmee de jonge knaap kennismakte, was de leider van het in 1931 opgerichte Verdinaso, Joris Van Severen, die – aldus Poppe – zijn “*leven heeft getekend*”.⁶

Poppes engagement als overtuigd dinaso startte in 1932 met de uitbouw van de Verdinaso-jeugdbeweging. Hij zorgde onder meer voor de uniformisering, publiceerde geregeld in het tijdschrift *Hier Dinaso!* en schreef het *Vlaggelied*, het officiële lied van het Verdinaso. Midden 1930 werkte Poppe eerst als bediende voor de Gentse verzekeringsmaatschappij De Noordstar en ging nadien aan de slag als journalist bij *De Gentenaar*. Gedurende de oorlog en vooral vanaf het voorjaar van 1941, koos Poppe voluit voor de collaboratie. In april 1941 kreeg hij van de Gentse Propaganda Abteilung journalistieke opdrachten voor *De Gentenaar* en de *Vooruit*. In mei van datzelfde jaar werd hij binnen het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) benoemd tot stafleider van de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV) en werd de uitgever en hoofdredacteur van *De Jonge Nationaal-Socialist* en redacteur van het VNV-weekblad *De Nationaal-Socialist*. Als stafleider en hoofddienstleider voor de pers reisde hij doorheen het bezette Europa en kwam hij onder meer in contact met falangisten uit Spanje.⁷ Naar het einde van de bezetting toe verliet het merendeel van de NSJV-leiding de organisatie. Poppe daarentegen bleef op post en werd in 1944 leider van de Dietse Blauwvoetvondels, de jongensafdeling

— 3 Jef François (1901-1996) lag mee aan de basis van het Verdinaso en had de leiding over de Dinaso Militanten Orde. J. Creve, *François, Jef*, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse beweging* (NEVB), Tielt, 1998, pp. 1171-1173.

4 Wies Moens (1898-1982) manifesteerde zich einde jaren 1920 als dé theoreticus van de radicale Groot-Nederlandse gedachte en profileerde zich met Joris Van Severen als revolutionair Diets-nationalist. O. Moens & Y. T'Sjoen, *Moens, Wies*, in: *NEVB [...]*, pp. 2066-2068.

5 Boudewijn Maes (1873-1946), stichter van de Vlaamsch-Nationale Partij, en Roza De Guchtenaere (1875-1942), het Gentse boegbeeld van de radicaal Vlaams-nationalisten, waren goede vrienden. L. Vandeweyer, *Maes, Boudewijn*, in: *NEVB [...]*, pp. 1985-1986.

6 L. Poppe, *Herinneringen aan een bewogen tijd (1945-1949)*, Vosselaar, 1995, pp. 6-7.

7 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, pp. 142-143.

^ Joris Van Severen (tweede van links), Juul De Clercq (midden) en Leo Poppe in korte broek (rechts) brachten een bezoek aan een kamp van het Verbond van Dinasovrouwen en Meisjes (Verdivro) in het West-Vlaamse Sint-Kruis-Male, augustus 1936. [ADV N, VFA 1344]

van de NSJV. In september 1944 week Poppe uit naar Duitsland. Hij werkte er op hetzelfde elan verder, nam de propaganda van de Vlaamse Landsleiding op zich en gaf kortstondig mee het blad *Vlaanderen Vrij!* uit.⁸ Na de laatste bombardementen in 1945 belandde Poppe via Berlijn in Hamburg. Noodgedwongen begon hij met enkele kameraden aan zijn reis huiswaarts.⁹

— 8 P.J. Verstraete, *Poppe, Leo*, in: *NEVB [...]*, pp. 2499-2500.

9 ADVN, BE ADVN AC741, archief Leo Poppe, D17803(2/4): Leo Poppe schreef in tal van nota's en manuscripten over zijn avontuurlijke vlucht die startte in 1945 in Duitsland, over België naar Parijs en eindigde in Spanje in november 1948. Hij bundelde zijn schrijfsels tot het werkstuk *Met de Stille Trom*.

PARIJS EN PAMPLONA

Eenmaal terug thuis in Gent besliste Poppe zijn straf niet af te wachten en te vluchten naar Frankrijk. Hij liet zijn vrouw, Simona Lacquet¹⁰, en zijn vier kinderen achter en dook halsoverkop onder. De eerste twee weken verbleef hij met onder meer Camiel De Vleeschauwer¹¹ en Frans Van Immerseel¹² in Knokke. Vrij snel daarna staken ze de grens over richting Rijsel en namen ze een trein naar Parijs. In de Franse hoofdstad kwamen de vluchtelingen terecht in de Mission belge, waar ze samen met andere landgenoten werden opgevangen door priester Maurice Bollaert. Gedurende de zomer van 1945 regelde Bollaert werk voor Poppe en De Vleeschauwer op het Franse platteland. In september stonden ze echter opnieuw in de Parijse binnenstad.¹³ Daar verbleven de voortvluchtigen in diverse goedkope hotelletjes en ontmoetten ze heel wat lotgenoten, zoals André Delbaere¹⁴ en Michiel Boussemaere.¹⁵ Maar de Belgische zwervers waren niet de enigen op zoek naar een beter bestaan. Zo bleek Parijs een draaischijf te zijn voor politieke vluchtelingen uit heel Europa.¹⁶

Poppe en zijn vrienden kwamen aan de kost met onder meer teken- en schilderwerk en het vervalsen van documenten. Daarmee hielpen ze overigens heel wat lotgenoten ontsnappen. Toch liepen er verscheidene vluchtende collaborateurs

— 10 Simona Lacquet (1911-1959) leerde Leo Poppe kennen bij De Noordstar. Uit het huwelijk werden vier kinderen geboren: Beatrijs (°1938), Arnoud (°1939), Tineke (°1941) en Liesbeth (°1944). Na de Tweede Wereldoorlog werd Simona Lacquet veroordeeld en voor korte tijd geïnterneerd. J. De Bruyn, In memoriam: Simone Poppe, in: *De Schakel/El Lazo*, jg. 5, 1959, nr. 47, pp. 5-6.

11 Camiel De Vleeschauwer (1918-2004) was een Verdinaso-aanhanger en werkte in 1941 net als Leo Poppe als journalist voor de *Vooruit*. In 1942 werd hij benoemd tot hoofd van de afdeling Pers en Radio van de propagandaleiding van het VNV. Ook De Vleeschauwer week in 1944 uit naar Duitsland. Een jaar later dook hij samen met Poppe onder in Parijs. Vier jaar later emigreerde hij naar Zuid-Afrika. H. Defoort, *Vleeschauwer, Camiel de*, in: *NEVB [...]*, p. 3513.

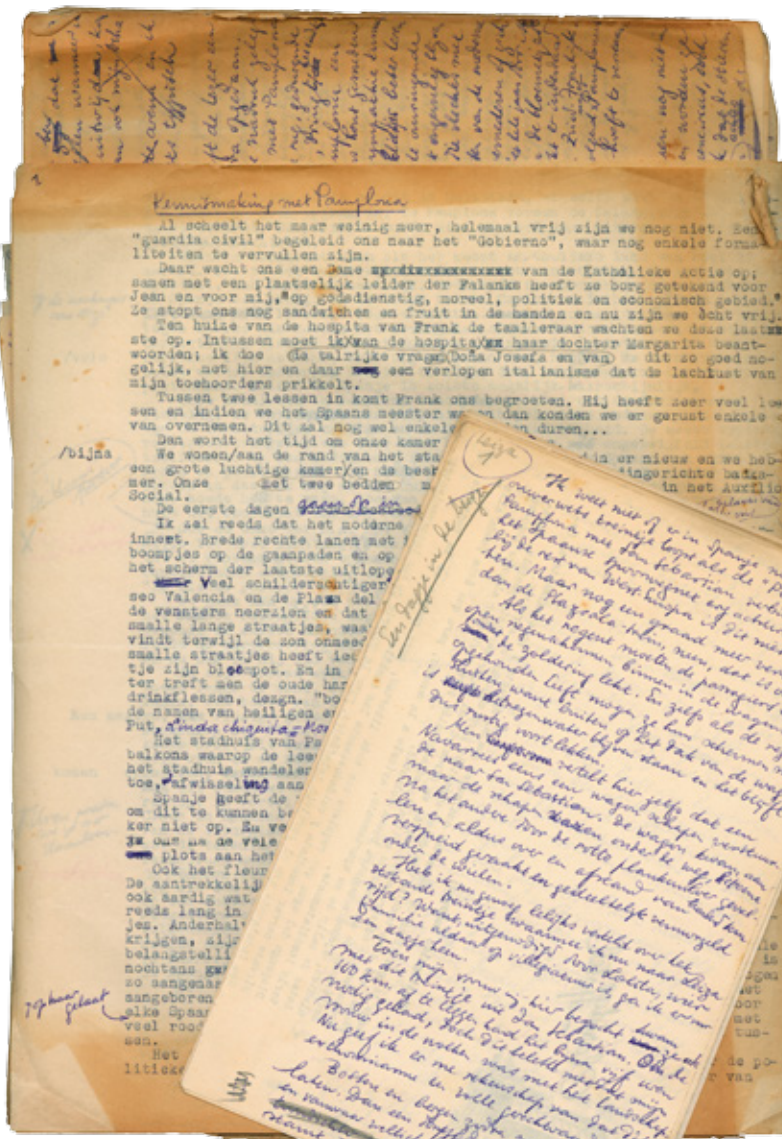
12 Frans Van Immerseel (1909-1978) was graficus, kunstschilder en lid van het Verdinaso en verbleef enige tijd aan het oostfront als oorlogsverslaggever. Hij probeerde na de Tweede Wereldoorlog aan de repressie te ontkomen door eerst te vluchten naar Nederland en nadien naar Frankrijk. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 91.

13 ADVN, Interview door Jan Creve met Leo Poppe, 1988, VCA338 en VCA340.

14 André Delbaere (1920-1998) tekende tijdens de Tweede Wereldoorlog voor de VNV-krant *Volk en Staat*. Hij ontsnapte aan de repressie en dook onder in Parijs. Over Portugal ging Delbaere in 1948 per vliegtuig naar Brazilië en per trein naar Argentinië. Delbaere werkte succesvol in Buenos Aires als illustrator voor een reclamebureau. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 160.

15 Michiel Boussemaere (1907-1961) was tijdens de Tweede Wereldoorlog actief in de Algemene SS-Vlaanderen en in de DeVlag. In 1944 week hij uit naar Duitsland en trad hij toe tot de Waffen SS. Bij zijn terugkeer naar België dook Boussemaere eerst onder in Brussel, daarna in Parijs. Later kwam hij terecht in Spanje en stak in 1948 de oceaan over naar Argentinië. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, pp. 166-168.

16 J. Van Hautthem, *Een Vlaamse kolonie aan de Plata. De emigratie van Vlamingen naar Argentinië na de Tweede Wereldoorlog*, Leuven, 1985 [licentiaatsverhandeling], p. 53.

de grootte van
de afmetingen
van het gebouw
was niet anders
dan een groot
teffente

Vernedering met Pamplona

Al scheelt het maar weinig meer, helemaal vrij zijn we nog niet. Een
"guardia civil" begeleidt ons naar het "Gobierno", waar nog enkele forma-
liteiten te vervullen zijn.

Daar wacht ons een dame ~~engelsche~~ van de Katholieke actie op;
samen met een plaatselijk leider der Falanks heeft ze borg getekend voor
Jean en voor mij, op goddienstig, moreel, politiek en economisch gebied.
Ze stopt ons nog sandwiches en fruit in de handen en nu zijn we dicht vrij.

Ten huise van de hospita van Frank de taalkaars wachten ze deze laatste
ste op. Intussen moet ik van de hospita en haar dochter Margarita beant-
woorden; ik doe (de talrijke vragen) Dona Josefa en van dit zo goed mo-
gelijk, met hier en daar een verlopen italiaanse dat de lachlust van
zijn toehoorders prikkelt.

Tussen twee lessen in komt Frank ons begroeten. Hij heeft zeer veel les-
sen en in dien we het Spaans meester worden dan konden we er gerust enkele
van overnemen. Dit zal nog wel enkele maanden duren...

Den wordt het tijd om onze kamer
We wonen aan de rand van het stad-
een grote luchtige kamer en de beke-
mer. Onze twee bedden zijn
Social.

De eerste dagen ~~gaan er in~~
Ik zal reeds dat het moderne
innoet. Brede rechte lanen met
beepjes op de paapaden en op
het scherm der laatste uitloop
Veel schuldverschillen
zo Valencia en de Plaza del
de vensters neerzien en dat
smalle lange straatjes, waar
vindt terwijl de zon onneet
smalle straatjes heert iet
tje zijn bispot. En in
ten treft men de oude her-
drinflessen, degen. "So
de namen van heiligen en
Put, ~~de~~ ~~ch~~
Het stadhuis van Pa-
balkons waarop de loer-
het stadhuis wandeler
toe, afwisseling aan
Spanje geeft de
om dit te kunnen be-
ker niet op. De ve-
js dat men de valse
plots aan het
Ook het fleur-
De aantrekkelijk
ook aardig wat
reeds lang in
jes. Anderhal-
krigen, zijn
belangstelling
nochtans ga-
so sangebore-
angebore
elke Spaar-
veel roed-
son.
Het
titelen

/bijna

De dorpjes van de zomer

Ik heb niet van je in Spanje nog gewild een
overvloedige boeiende leeg als de "plaguiosa" die
het Spaans met den bebarsten verbuude. Daar
is het niet van West Europa af het misrijke
den. Maar nog een groot met versnellen
dan de Bergata, heten, velen, dat is omhoog
Al het bezit wordt de paragraaf en met
open rugzakken komen in de dringende met
de guldreng leke. En zelfs als de veld
opkerende liefde moer en de dringende
Kantoren want buiten van de dringende
is het dorstige water bij het dak van de wijde
Het nocht voort likken en dan en het bijge-
ken ~~aan~~ vertelt hier zelfs dat een
Haverroed eens een weg om de veld
be naar de bebarsten. De wegen toen was
maar de schape kanten enkel de wif veld
Ma het ander door de veld plantent
En in elden over en ofland van het kon-
verpuit gerankt en geduldijk vernoyeld
Hoe ik nu juncy beides vertelt over het
verkeerde dorpje barantse ik nu naar dize
rijt? Want uitgedroopt door dorsten, was
de acute afstand of veldrems is ga ik vrom
de dorpje heen
Toen mijn vrom - hier heescht somm
met die veld met den veldrems. De de
100 km af te zijn had het dorpje veld
nietig veld, het is veld met het veld
Mits in de veld veld met het veld
Nu gaf ik te me veld met de veld
veldrems in veld veldrems
Bellen en begin zijn op de veld veld
Laten. Dan een dorpje veldrems het
de veldrems veldrems veldrems veldrems
veldrems. Te veldrems veldrems de veld veldrems.

79 houw
felaat

^ Een fragment uit Met de stille trom. Het verhaal dat Poppe schreef en herschreef over zijn vlucht- en onderduikperiode vanaf de zomer van 1945. [ADVN, D17803(2/4)]

tegen de lamp. Zo werd Frans Van Immerseel op 5 oktober 1945 ingerekend door de Franse politie. Om dit te voorkomen, wisselden Poppe en zijn compagnons geregeld van identiteit en wisten ze merkwaardig genoeg uit handen te blijven van het gerecht. Vaak was er contact met het thuisfront. De vrouw van Poppe bracht zo nu en dan een bezoek aan haar clandestien 'ondergedoken' echtgenoot. In maart 1947 werd Poppe in België veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Begin 1948 bleek de Belgische veiligheidsdienst een spoor van Poppe en De Vleeschauwer te hebben opgepikt en beslisten ze beiden Parijs te verlaten. De Vleeschauwer trok richting Normandië en zou later inschepen voor Zuid-Afrika. Poppe vertrok naar Spanje, het land waar toen de rechtse dictator Franco aan het bewind was.¹⁷

Poppe kende intussen wel wat Vlamingen die de grens met Spanje hadden overgestoken. In Zuid-Frankrijk zocht hij contact met een Baskische barones van wie hij wist dat zij bereid was vluchtelingen over de grens met Spanje te brengen. Vanuit Saint-Jean-de-Luz bracht de barones Poppe over een smokkelaarspad door de Pyreneeën tot aan de Spaanse grens. Eenmaal over de grens verscheurde Poppe zijn valse papieren en gaf hij zich vrijwillig aan bij de Guardia Civil. Hij verbleef uiteindelijk zes weken in de gevangenis van Pamplona en werd vrijgelaten na bemiddeling van een vertegenwoordigster van de Katholieke Actie en een lid van de Spaanse fascistische beweging Falange.¹⁸ Na zijn vrijlating ontmoette Poppe in Pamplona een oude bekende: Frank Delaeter.¹⁹ Naar het voorbeeld van zijn vriend begon Poppe taallessen te geven om te kunnen overleven. Gedurende een jaar verbleef hij in Spanje en maakte hij zich zo goed als mogelijk het Spaans eigen. Hij probeerde in contact te blijven met het thuisfront door veelvuldig te corresponderen. Nu en dan kwam zijn vrouw over uit België, maar allicht lag die frequentie lager dan toen hij in Parijs verbleef.²⁰ Omdat Poppe voortdurend vreesde voor een uitlevering en zijn financiële toekomstperspectieven in Spanje eerder oninteressant leken, zocht hij intensief naar nieuwe kansen. Hij kreeg de suggestie om zijn geluk te beproeven aan de overkant van de oceaan. Andere Vlamingen waren hem reeds voorgegaan. Spanje werd zo een tussenstap naar een nieuw leven in Argentinië. Het Zuid-Amerikaanse land was in volle ontwikkeling en ont-

— 17 L. Poppe, *Herinneringen aan [...]*, pp. 38-42.

18 L. Poppe, *Herinneringen aan [...]*, pp. 42-45.

19 Frank Delaeter (1909-1981) was tijdens de oorlogsjaren, zoals Poppe, actief in de jeugdbeweging. Hij verbleef een tijd aan het oostfront en week na de oorlog uit naar Spanje. Met succes gaf hij er taallessen. Later emigreerde Delaeter naar Argentinië. Zijn vrouw Jetje Claessens kwam hem in april 1951 achterna. Het koppel vestigde zich in Mar del Plata en speelde een belangrijke rol bij de Vlaamse migranten in de streek. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, pp. 141-142 en 171.

20 ADVN, BE ADVN AC741, archief Leo Poppe, D17802(3/3): In een zakagenda van het jaar 1948 noteerde Leo Poppe gedurende één jaar lang nauwgezet zijn bezigheden in het Spaanse Pamplona.

ving maar al te graag buitenlandse werkkrachten en investeerders. De immigratiepolitiek van het land kende overigens weinig of geen restricties. Bijgevolg had Argentinië weinig problemen met het opnemen van vluchtende collaborateurs.²¹

ARGENTINIË

Einde 1948 sloot Poppe zich aan bij Albert Rits²² en diens hoogzwangere vrouw en vertrok het drietal naar Barcelona. Omdat Poppe met zijn papieren enkel de toelating kreeg om in Spanje rond te reizen, besloten ze naar de Canarische Eilanden te trekken. In Las Palmas de Gran Canaria wachtte het trio geduldig op een plaats aan boord van een transatlantisch schip. Na een maand, op kerstavond, scheepten de Vlamingen²³ met ongeveer 800 andere emigranten in naar Argentinië. Poppe, die op dat moment nochtans statenloos was, kreeg zonder problemen een plaats voor de overtocht.²⁴ Op 7 januari 1949 arriveerden ze in de haven van Buenos Aires, waar de West-Vlaming Michiel Boussemaere hen opwachtte.²⁵ Poppe kreeg er met de hulp van René Lagrou een voorlopige verblijfsvergunning.²⁶ Op 30 januari verliet hij de hoofdstad en trok noordwaarts naar Tucumàn, waar hij als Spaanssprekende Vlaming aan de slag ging voor het Vlaams-Argentijns bouwbedrijf Compania Industrial del Norte, in handen van Valère Moeykens.²⁷ Poppe hielp mee met de uitbouw van Vlaamse nederzettingen en kreeg de taak als administratief bediende huizen te verhuren en gronden te verkopen. Zijn talenknobbel hielp hem langzaam maar zeker te integreren in zijn nieuwe thuisland. Vrij snel

---

21 J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie [...]*, pp. 34-36.

22 Albert Rits (1917-1988) zat tijdens de Tweede Wereldoorlog aan het oostfront en was actief bij de Waffen SS. In 1946 ontsnapte hij uit het kamp van Beverlo en vluchtte hij met zijn vrouw naar Spanje. Hij werd er taalleraar net als Leo Poppe. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 143.

23 De dochter van Albert Rits, Linda, werd geboren enkele dagen voor ze aan boord gingen van het schip. De baby werd meegesmokkeld in een mand vol linnen. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie [...]*, p. 54.

24 Leo Poppes ticket voor de overtocht werd gedeeltelijk betaald door de familie van zijn vrouw. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie [...]*, p. 61.

25 L. Poppe, *Herinneringen aan [...]*, pp. 51-58. In Buenos Aires ving Michiel Boussemaere zeer geregeld Vlaamse emigranten op. Hij ging hen opwachten in de haven en logeerde talloze Vlaamse migranten die nog geen onderdak hadden gevonden. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie [...]*, p. 54.

26 René Lagrou (1904-1969) was de eerste leider van de Algemene SS-Vlaanderen en werd in 1941 lid van de Waffen SS. Na een omzwerfing in een Frans en een Spaans kamp vluchtte hij naar Brazilië van waaruit hij de reis naar Argentinië verder zette. In Argentinië onderhield Lagrou goede relaties met de overheid en de immigratiedienst. Br. De Wever, *Lagrou, René*, in: NEVB [...], pp. 1770-1771.

27 Het bouwbedrijf van Moeykens was aanvankelijk een welvarende onderneming. Het bedrijf werd echter het slachtoffer van zijn eigen succes. De Compania Industrial del Norte die de aanbesteding voor een grote universiteitscampus in Tucumàn had toegekend gekregen, kon de bouw ervan niet realiseren. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie [...]*, p. 71.

> Brief van Leo Poppe in Argentinië aan
zijn vier kinderen in België, februari 1949.
[ADV, D17781(1/3)]

maakte Poppe plannen om zijn gezin uit België te laten overkomen; een drukke correspondentie met het thuisfront is daar het bewijs van. Nog datzelfde jaar, in september, kocht hij een bouwgrond in Tafi Viejo – een klein universiteitsstadje aan de rand van Tucumàn – waar hij volgens zijn overtuiging een zorgeloos leven zou kunnen leiden met vrouw en kinderen. In december 1950 werd het gezin Poppe herenigd.²⁸ De familie werd echter niet gespaard van tegenslagen. Zo ging het bouwbedrijf van Moeykens failliet en werd Poppe verplicht elders een baan te zoeken. Inmiddels werd ook de vrouw van Poppe ernstig ziek en drong zich een verhuis naar Buenos Aires op. Poppes echtgenote stierf in de Argentijnse hoofdstad op 9 oktober 1959 aan de gevolgen van een hersentumor.²⁹ Poppe zou nadien Buenos Aires niet meer verlaten. Hij werkte er als receptionist in het luxueuze Claridge Hotel, dat werd gerund door zijn voormalige medereiziger Albert Rits. Die was er na aankomst beginnen werken als keukenhulp en wist zich in de loop van de volgende decennia op te werken tot hoofd van de hotelketen.³⁰

Net als zijn landgenoten zocht ook Poppe contact met Vlaamse uitwijkelingen in Argentinië. Het Vlaams leven in Buenos Aires werd er geleid door onder meer Jeanne De Bruyn³¹, Michiel Boussemaere, André Van den Berghe³², Alfons Demuyter, Willem Smekens³³, Ludo Walraet³⁴, André Delbaere en Alfons

— 28 ADVN, BE ADVN AC741, archief Leo Poppe, D17781(1/3): Brieven van Leo Poppe aan Simona Lacquet, 10 januari 1949 - 18 oktober 1950.

29 J. De Bruyn, In memoriam: Simone Poppe, in: *De Schakel/El Lazo*, jg. 5, 1959, nr. 47, pp. 5-6.

30 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 158.

31 Jeanne De Bruyn (1902-1975) was journaliste en tijdens de Tweede Wereldoorlog werkzaam op de redactie van *Volk en Staat* en van *Vrouw en Volk*. Na de bevrijding vluchtte ze naar Frankrijk en nadien naar Spanje. In 1949 week ze uit naar Argentinië. Aan de universiteit van La Plata werd ze bibliothecaresse en docente Engels. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, pp. 171-173.

32 André (Andries) Van den Berghe (°1904) was VNV-burgemeester van Oudenaarde en week in 1947 uit naar Spanje, van waaruit hij naar Argentinië vertrok. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 163.

33 Willem Smekens (1913-1994) werkte als sportjournalist voor *Volk en Staat*. Tijdens de Tweede Wereldoorlog trad hij in dienst van de Duitse propagandadiensten en de Waffen SS. Na de bevrijding kon Smekens met zijn gezin vanuit België naar Ierland ontkomen. Met een Ierse verblijfsvergunning reisde de familie later door naar Argentinië. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 110.

34 Ludo Walraet (1922-1984) week in 1950 uit naar Argentinië. Later kwam hij terug naar België. H. Maes, Maessprokkels. Mee mijne vlieger en zijne steirt..., in: *Contactblad Kring*

Vanuit Amerika, Februari 1949.

Lieve Bea, Arnoud, Tieneke en Liesbetje !

Wat een mooi briefje kreeg vake van de kinderen ! Goed en klaar geschreven en met mooie tekeningen bij. Dat het lang geduurd heeft eer ge nieuws kreeg van mij dat komt omdat Amerika zo ver is en de reis erheen zo lang duurt. Vake nam eerst een boot tot op een eiland en daarna een grotere boot tot in Amerika. Hier was er een zeer grote stad, veel groter dan Gent maar bijlange niet zo mooi.

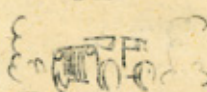
Vanuit deze stad ben ik dan met een jeep naar hier dicht bij de tropen gekomen. Het was een lange reis en we moesten in de auto slapen; dat was maar hard hoor ! En dan, de laatste dag moesten we langs zandwegen rijden waar natuurlijk erg veel stof waalde. Op zeker ogenblik vlogen honderde witte vlinders rond onze auto, dat hadt ge moeten zien ! Natuurlijk ontmoetten we ook veel koeien, begeleid door mannen te paard. We zijn ook door zoutvlakten gereden waar niets groeide, geen bomen, geen struiken zelfs geen grassprietje ! Daar waren dus ook geen vogels te zien. Maar hier dichterbij groeit van alles; er zijn zelfs reusachtige kaktussen, en ze steken hoor ! Maar het is hier altijd goed weer, - alleen dikwijls een beetje erg warm...

Beatrijs heeft goede uitslagen op school. Dat is heel wel. Maar waarom zegt Noud me niet hoeveel punten hij had, want de eerste zijn als men alleen is, is niet moeilijk hé ! Tieneke heeft zeer goed geschreven over die meeuwen van het park die ze wilde vangen; goed dat ze weggevlogen zijn, want zo een meeuw in een kooi dat is maar triestig, weet je. Ten andere, de meeuwen zijn lieve vogels; ze zijn heel ver in zee met vake's schip meegevlogen en moesten dan zo ver alleen terugkeren...

Zondag heeft vake hier met een klein Amerikaantje gespeeld, een jongetje van twee jaar en het stootte een kop koffie om op vake's witte broek, welke hij voor de eerste keer aan had. Dat zouden jullie niet doen hé, jullie zouden beter opletten maar jullie zijn ook zoveel groter.

Leer dus maar goed, eet veel en wees lief voor mekaar en voor Moeke.

Zoentjes van
vake.

De schakel

EL LAZO *Maandblad der Vlamingen in Zuid-Amerika*

N° 26
FEBRUARI 1958
VIJFDE JAARGANG

VLAAMSE BEGRAFENIS TE BUENOS AIRES
Vlamingen vergezellen hun vriend Nietvelt naar zijn laatste rustplaats

< Veertig jaar lang was Leo Poppe de bezieler en drijvende kracht achter *De Schakel/El Lazo* (1954-1995). [ADV, VY 545].

Nietvelt.³⁵ In dit Vlaamse gezelschap vierde Poppe elk jaar in Buenos Aires het 11-julifeest.³⁶ Uit die werking groeide omstreeks 1960 de organisatie Vlamingen in Argentinië (ViA), een vereniging waarin Poppe een belangrijke rol speelde. Hij organiseerde immers mee de uitbouw van de culturele infrastructuur voor uitgeweken Vlamingen. Voordrachten, toneelopvoeringen, bijeenkomsten, dansavonden, feesten met bijhorende Argentijnse *asado*, Nederlandstalige misvieringen en educatieve initiatieven zoals een uitleenbibliotheek met Nederlandstalige boeken werden erg op prijs gesteld. Op haar hoogtepunt telde de organisatie meer dan 1000 sympathisanten. Einde 1954 richtten Smekens en De Bruyn het tijdschrift *De Schakel/El Lazo* op. Nog geen jaar na de oprichting kwam de redactie in handen van Poppe. Medewerkers aan het tijdschrift waren terug te vinden in het hechte Vlaams-Argentijnse gezelschap: André Delbaere, Karel Engelbeen³⁷, Jan Van Muylem³⁸ en Ivo Bonnarens.³⁹ Het tweetalige tijdschrift had als doel zoveel mogelijk de band met het moederland te behouden en de samenhangigheid tussen de Vlamingen in Argentinië te versterken. Hoewel het tijdschrift veel aandacht schonk aan België, kwam vooral de communautaire problematiek aan bod, bekeken door een radicale Vlaams-nationale bril. Daarenboven werd er veel aan-

---

— voor *Geschiedenis en Kunst van Deinze en de Leiestreek*, jg. 21, 2001, nr. 6, pp. 2738-2739.

35 Alfons Nietvelt (geboorte- en overlijdensdatum ongekend) was de eerste die een poging ondernam om een tijdschrift uit te geven voor de Vlamingen in Argentinië. Van *De Vlaamse Nieuwsbode voor Zuid-Amerika* verscheen op 8 november 1951 slechts één nummer. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie* [...], p. 98.

36 Het eerste 11-julifeest in Argentinië werd gevierd thuis bij de familie Boussemaere in 1948. In de huiskamer van Michiel Boussemaere kwam een tiental Vlamingen bij elkaar. Er werden Vlaamse liederen gezongen en in de tafelgesprekken waren de repressiegeschiedenissen nooit van de lucht. De meeste aanwezigen hadden dan ook die achtergrond. J. Van Hauthem, *Een Vlaamse kolonie* [...], p. 92.

37 Karel Engelbeen (1909-1973) werkte tijdens de Tweede Wereldoorlog op het kabinet van secretaris-generaal voor Economische Zaken Victor Leemans en werd in 1941 benoemd tot directeur van de algemene directie Handelsakkoorden en Reglementeringen. In september 1944 meldde hij zich vrijwillig aan bij het gerecht. Kort na zijn vrijlating in 1950 week hij met zijn echtgenote en drie kinderen uit naar Argentinië. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee* [...], pp. 177-178.

38 Jan Van Muylem (...-1981) trok aan het einde van de Tweede Wereldoorlog naar Denemarken. Van daaruit vluchtte hij naar Argentinië. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee* [...], p. 147.

39 Ivo Bonnarens (1903-1983) was tijdens de oorlog VNV-burgemeester van Hofstade-Aalst. Bij de bevrijding werd hij opgepakt. Na zijn vrijlating week hij uit naar Argentinië. F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee* [...], p. 161.

dacht besteed aan de Tweede Wereldoorlog, de collaboratie en de naoorlogse zuivering. Het was duidelijk dat Poppe zijn stempel drukte op het blad en in veel kwesties een rechts, conservatief standpunt verkondigde. Het blad evolueerde uiteindelijk naar een éénmansblad, onder het beheer van hoofdredacteur Poppe. Het laatste nummer van *De Schakel/El Lazo* verscheen in december 1995.⁴⁰

VLAMING IN HET BUITENLAND

Vele migranten ondernamen, van zodra dat mogelijk was, een poging om naar België terug te keren. Sommigen vestigden zich zelfs na jaren terug in hun vaderland. Zo keerde André Delbaere na een ballingschap van 25 jaar, in 1973, voorgoed terug naar Vlaanderen.⁴¹ Anderen, zoals Poppe, brachten gelegenheidsbezoekjes aan hun vaderland maar verkozen om in hun nieuwe thuisland te blijven wonen. Reizen naar het vaderland bracht soms ook de nodige besognes met zich mee. Zo reisde Poppe in 1976 voor de eerste keer terug naar België met een Argentijns paspoort voor niet-Argentijnen. In Vlaanderen nam hij als redacteur van *De Schakel/El Lazo* en op vraag van Arthur Verthé, de stichter en bezieler van België in de Wereld, deel aan een eerste congres ingericht door Vlamingen in de Wereld.⁴² Hij zag er vele oude bekenden terug, van wie hij met sommigen jarenlang een intensieve correspondentie onderhield. Een van hen was Roeland Raes, die tot aan Poppes dood de belangen van *De Schakel/El Lazo* en van hemzelf in Vlaanderen zou behartigen.⁴³ Deze persoonlijke contacten, voornamelijk in zijn functie van vertegenwoordiger voor Vlamingen in Argentinië en van uitgever van zijn tijdschrift, zorgden ervoor dat zijn band met Vlaanderen nooit echt werd doorgesneden. Meer nog, het was voor Poppe een uitgelezen manier om op de hoogte te blijven van het reilen en zeilen in een land dat hij ooit ontvluchtte.

Dat Poppe jarenlang de leiding nam in de vereniging ViA en het tijdschrift *De Schakel/El Lazo* had hij grotendeels te danken aan zijn beide echtgenotes. Zowel zijn eerste vrouw Simona Lacquet als zijn tweede vrouw Gilberte – of Bertje – Milius speelden geen onbelangrijke rol in de uitbouw van het Vlaams verenigingsleven in Argentinië en zijn tijdschrift. Ze ondersteunden Poppe als organisator en redacteur. De tweede echtgenote van Poppe was de weduwe van Rutger Everaert, een oude kameraad van Poppe die samen met hem had gewerkt op het NSJV-hoofdkwartier. Ze kwam opnieuw in contact met Poppe einde jaren 1950 langs de organisatie ViA. In januari 1962 verhuisde ze naar Buenos Aires en trouwde kort daarop met Poppe. Ze overleed in 2005.⁴⁴

— 40 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, pp. 166-169 en 182-185.

41 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 166.

42 ADVN, BE ADVN AC741, archief Leo Poppe, D17804(1/3): K. Naudts, Leo Poppe, een Gentenaar uit Argentinië, terug in zijn geboortestad. "Ik voel dat ik thuis ben", in: *De Gentenaar/Het Nieuwsblad*, 12 oktober 1981, p. 10.

43 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 157.

44 J. De Bruyn, Bij een aanstaande huwelijk, in: *De Schakel/El Lazo*, jg. 8, 1962, nr. 73, p. 11;

Poppe stierf in Buenos Aires op 23 juli 1997. Zijn overlijden ging in Vlaanderen niet onopgemerkt voorbij. In vele nieuwsberichten en kranten werd hij herdacht en enigszins 'gehuldigd' voor de prestaties die hij als Vlaming in Argentinië had geleverd, onder meer voor het op dreef houden van het Vlaamse verenigingsleven. Zijn initiatieven getuigden van de wil om de Vlaamse wortels niet te vergeten en ook de volgende generaties hierbij te betrekken. Poppe was niettemin een zeer controversieel figuur. Zijn extreemrechtse sympathieën zorgden ervoor dat hij niet door iedereen gewaardeerd werd. Integendeel. In sommige Vlaamse kringen in Buenos Aires was deze man met autoritair karakter niet welkom. Toch probeerde Poppe bruggen te slaan naar Vlamingen die geen collaboratieverleden hadden. Zijn overredingskracht wierp echter niet altijd vruchten af. Want hoe Poppe het ook draaide of keerde, nimmer was hij bereid om zijn radicaal wereldbeeld bij te sturen.⁴⁵ Poppe was bovenal een mijmeraar die nooit los kwam van zijn oude dinaso-idealen. Zijn hele leven hield hij vast aan het Groot-Nederlandse droombeeld en de idee aan wat had kunnen zijn.

△ Leo Poppe in Argentinië, s.d.
[ADVN, VPA 1308]

ARCHIEF LEO POPPE

In 2007 verwierf het ADVN, na lang onderhandelen door Frans-Jos Verdoodt en Guido Dutry het persoonlijk archief van Leo Poppe. De weduwe had er enkele jaren eerder al mee ingestemd om de persoonlijke documenten van haar man naar Vlaanderen over te brengen. Vooral uit vrees dat de papieren verloren zouden gaan na haar dood en omdat zij geen erfgenamen had. Zodoende werd na haar overlijden in 2005 het archief van Leo Poppe toegekend aan het ADVN. Het duurde echter nog twee jaar voor het archief effectief kon worden overgebracht. Met de bemiddeling van de toenmalige Belgische ambassadeur in Argentinië,

— G. Poppe, Eerste indrukken. Twee maanden Argentinië, in: *De Schakel/El Lazo*, jg. 8, 1962, nr. 76, pp. 11-12; Tijdens de laatste jaren van haar leven kwam Gilberte Milius (1916-2005) nog weinig in contact met vrienden en kennissen. Haar exacte overlijdensdatum is ongekend. R. Raes, Mevrouw Gilberte Milius, echtgenote van Leo Poppe, in: *Berkenkruis*, jg. 52, 2005, nr. 5, pp. 3-4.

45 F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee [...]*, p. 183.

Koenraad Rouvroy⁴⁶, en enkele Vlamingen ter plaatse (zoals Hugo De Clercq)⁴⁷ werd de administratieve molen in Buenos Aires succesvol afgehandeld. Het transport van het archief werd georganiseerd door de baggermaatschappij Jan De Nul Group, die het verscheepte naar België. Jammer genoeg kon niet alles van Leo Poppes erfenis worden gered. Zo bewaarde zijn echtgenote ook nog een kleine bibliotheek van haar man met een 1500-tal titels. De collectie bleef achter in Argentinië en werd opgestapeld in een schuur waar ze tot vandaag stof verzamelt.

— 46 Koenraad Rouvroy (1946-2014) was Belgisch ambassadeur in Argentinië van 2004 tot aan zijn pensioen in 2010.

47 Hugo De Clercq (°1944) werd geboren in België en reisde voor zijn internationale carrière de wereld rond. Hij settelde zich in 1997 met zijn vrouw in Argentinië en was in Buenos Aires voorzitter van de Europese Club en van de Belgisch-Luxemburgse Kamer van Koophandel. Hij publiceerde dit jaar samen met Eriberto Devetter *Huellas flamencas en Villaguay*, een geschiedenis over Belgische migranten die tussen 1880 en 1930 de regio rond Villaguay (Noord-Oost Argentinië) koloniseerden.

< De Vlaamse illustrator-tekenaar André Delbaere week in 1948 uit naar Argentinië. Geregeld maakte hij in opdracht van Leo Poppe tekeningen voor *De Schakel/El Lazo*. Het archief van Leo Poppe telt een honderdtal schetsen van Delbaere. [ADV N, AC741].

Het archief van Leo Poppe bestaat hoofdzakelijk uit brieven. De correspondentie loopt van einde jaren 1940 tot iets na zijn dood in 2000 en telt meer dan 600 correspondenten.⁴⁸ Het grootste gedeelte van de brieven is afkomstig uit zijn functie als organisator van Vlamingen in Argentinië en als redacteur van het tijdschrift *De Schakel/El Lazo*. Vanzelfsprekend onderhield Poppe hiervoor nauwgezet contact met vrienden in Vlaanderen maar ook daarbuiten. Zijn netwerk, dat hij per brief jarenlang bestendig uitbouwde, is bewonderenswaardig te noemen en kan vergeleken worden met de vele relaties die we vandaag leggen langs sociale media-netwerksites. Een kleiner onderdeel van de brieven, maar daarom zeker niet minder significant, is de intieme briefwisseling die bewaard bleef met zijn eerste vrouw, Simona Lacquet (1948-1950), in mindere mate met zijn kinderen (slechts enkele stukken) en met zijn schoonbroer Dries Lacquet (1947-1957). Samen met fragmenten uit zijn dagboeken (1945-1948) en de vele nota's

die hij maakte over zijn vlucht, belichtten deze documenten zeer goed zijn migratie naar Zuid-Amerika. Tot slot omvat het archief ook nog activiteitendossiers, financiële en administratieve stukken van *De Schakel* (1958-1997) en van de vereniging Vlamingen in Argentinië (1951-1999).

Na inventarisatie is gebleken dat het archief van Leo Poppe verre van volledig is. Vooreerst is er praktisch niets bewaard gebleven van voor de Tweede Wereldoorlog. Van tijdens zijn onderduikperiode is er bijzonder weinig archief bewaard. Zo zijn er niet veel brieven terug te vinden van familie en vrienden uit

— 48 De briefwisseling werd door de archiefvormer geordend en bewaard per correspondent, deze ordening is behouden. Het archief overspant een periode van om en bij de 70 jaar (1931-2000). Het archief is vrij toegankelijk, behalve niet-uitgegeven documenten en dossiers die 30 jaar na opmaak raadpleegbaar zijn.

de periode dat hij ondergedoken leefde in Frankrijk (1945-1947) en Spanje (1947-1948). Interessant is wel dat Poppe vanaf een bepaald ogenblik kopieën bijhield van de brieven die hij zelf schreef. Dit maakt dat van de briefwisseling met zijn eerste vrouw alle brieven van Leo praktisch bewaard bleven. Omgekeerd is het dan weer hoogst merkwaardig dat de meeste brieven van Simona en van haar broer 'verdwenen' zijn. Bovendien bevat het archief geen enkele foto, familiekiekie of beeld uit Argentinië, wat de gevoelsbeleving bemoeilijkt. Wel omvat Poppes archief meer dan 100 tekeningen (waarvan enkele originelen) van de hand van André Delbaere die werden gebruikt als illustratiemateriaal voor *De Schakel/El Lazo*.⁴⁹ Ze geven ons een idee van hoe Argentinië door de bril van een Vlaming werd gezien.

—— 49 De tekeningen van André Delbaere zijn momenteel nog in verwerkingsfase en werden nog niet geïnventariseerd.